

Museum Learning for the Students of Secondary Schools*

Nesrin Aslan

İzmir American College

ABSTRACT

Courses on history and social studies are the first that come to one's mind when learning in museums and historical sites are considered. The fact that other disciplines can also benefit immensely from museums for their own course targets are usually ignored. It is mostly the pre-school and primary school students that benefit from museums through trips planned by their teachers. The focus of this study is the importance of learning with museum objects in the secondary education level, which has usually been neglected. In addition, object-based learning, active learning, implicit learning and interdisciplinary learning methods, which are among the learning methods in the museum, are explained. The potential of learning in museums has been investigated in secondary education programs. An interdisciplinary study with museum objects was exemplified through a project that was realized with Private Izmir American College students. This article evaluates the results of this project. With this project, structured in collaboration with visual arts and history teachers, students produced objects inspired by various museum objects. Different disciplines contributed to the exhibition process of the objects, and the activities to be implemented in the exhibition area were created with interdisciplinary cooperation. Pre- and post-evaluation questions before and after the visit were prepared using the metaphor scale. The results were subjected to content analysis to reach some conclusions. This study differs from other studies in that it focuses on the learning processes of 14-18 age group students in the museum, revealing the lack of interdisciplinary museum studies at the secondary education level and providing a study example that can serve as a model. It also contributes to the field by providing suggestions on how secondary school level teachers can structure their interdisciplinary studies in the museum and offers the metaphor scale, that is not frequently used, as a way of measuring how these studies contribute to learning.

Keywords: Education in museum, interdisciplinary study, secondary education, metaphor

Type: Case Report

Article History

Received: 26.09.2023

Accepted: 29.10.2023

Published: 30.10.2023

Corresponding Author:

Nesrin ASLAN

SCREENED BY

United Nations
Educational, Scientific and
Cultural Organization

World
Heritage
Turkey

Türkiye on the UNESCO
World Heritage List

Suggested Citation

Aslan, N. (2023). Museum learning for the students of secondary schools. *Journal of International Museum Education*, 5(Special Issue), 161-174.
<https://doi.org/10.51637/jimuseumed.1366558>

About The Author

Nesrin Aslan, in completed her masters thesis entitled "Learning in the Museum for Secondary Education Students" in 2023 in Dokuz Eylül University, Department of Museum Studies. She is a history teacher at İzmir American Collage. E-mail: nesrinaslan35@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-9931-2201>

*This study was produced from the author's master's thesis.

Ortaöğretim Öğrencileri İçin Müzede Öğrenme*

Nesrin Aslan

Özel İzmir Amerikan Koleji

ÖZ

Müze ve ören yerleri denilince öncelikle akla tarih ve sosyal bilgiler dersleri gelmekte ve müzelerin farklı disiplinlerin de yararlanabilecekleri bir öğrenme alanı olabileceği çoğu zaman göz ardı edilmektedir. Ayrıca müzelerden çoğunlukla okul öncesi ve ilköğretim seviyesindeki öğrenciler, öğretmenlerinin planladığı gezilerle yararlanmaktadır. Bu çalışmada ortaöğretim kademesinde müze nesnelere öğrenmenin önemi üzerinde durulmuş, müzede öğrenme yöntemlerinden nesne temelli öğrenme, aktif öğrenme, örtük öğrenme, disiplinlerarası öğrenme yöntemleri açıklanmıştır. Ortaöğretim eğitim programlarında müzede öğrenmenin potansiyeli araştırılmıştır. Özel İzmir Amerikan Koleji öğrencilerine uygulanmış, sonuçları değerlendirilmiş bir proje üzerinden müze nesnelere disiplinlerarası bir çalışma örneklendirilmiştir. Görsel sanatlar ve tarih öğretmenlerinin iş birliği ile yapılandırılmış bu proje ile öğrenciler çeşitli müze nesnelere esinlenerek nesnelere üretmiştir. Nesnelere sergilenme sürecinde farklı disiplinler katkı sunmuş, sergi alanında uygulanacak aktiviteler disiplinlerarası iş birliği ile oluşturulmuştur. Müze ziyareti öncesi ve sonrası yapılan ön ve son değerlendirme soruları metafor ölçeği kullanılarak hazırlanmış, sonuçlar içerik analizine tabi tutulmuş ve bulgulara ulaşılmıştır. Bu çalışma 14-18 yaş grubu öğrencilerinin müzede öğrenme süreçlerine odaklanarak ortaöğretim seviyesinde disiplinlerarası müze çalışmalarının eksikliğini ortaya çıkarmakta ve model oluşturabilecek bir çalışma örneği sunmaktadır. Ayrıca ortaöğretim seviyesi öğretmenlerinin disiplinlerarası çalışmalarını müzede nasıl yapılandırabileceklerine ilişkin öneriler sunması ve bu çalışmaların öğrenime nasıl katkı sunacağını metafor ölçeği gibi sıklıkla kullanılmayan bir ölçekle ölçmesi bakımından alana katkı sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Müzede öğrenme, disiplinlerarası çalışma, ortaöğretim, metafor

Tür: Olgu Sunumu

Makale Geçmişi

Gönderim: 26.09.2023

Kabul: 29.10.2023

Yayınlanma: 30.10.2023

Sorumlu Yazar:

Nesrin ASLAN

SCREENED BY

Önerilen Atıf

Aslan, N. (2023). Ortaöğretim öğrencileri için müzede öğrenme. *Uluslararası Müze Eğitimi Dergisi*, 5(Özel Sayı), 161-174.
<https://doi.org/10.51637/jimuseumed.1366558>

Yazar Hakkında

Nesrin Aslan, 2023 yılında Ortaöğretim Öğrencileri İçin Müzede Öğrenme başlıklı tezini Dokuz Eylül Üniversitesi Müzecilik Bölümünde tamamladı. Özel İzmir Amerikan Koleji tarih öğretmenidir. E-mail: nesrinaslan35@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-9931-2201>

*Bu çalışma yazarın yüksek lisans tez çalışmasından üretilmiştir.

EXTENDED ABSTRACT

The traditional understanding where the student is a passive listener should be replaced with an approach that enables the individual to connect with the external world, develop problem-solving skills, and process information. In line with these goals, out-of-school learning has gained importance in educational institutions in recent years. Museums are effective learning spaces as a result of their ability to easily establish interdisciplinary connections, provide a multidimensional perspective, appeal to exploration and curiosity, and offer opportunities for active and implicit learning,

In our country, in recent years, in addition to preserving and exhibiting objects, some museums have begun to establish educational units which develop projects aimed at learning in museums, produce publications on learning, and employ museum educators. Examples of these efforts include planning in-service training for teachers, publishing guidebooks that explain activities that can be done in museums for teachers, and preparing museum kits that highlight objects and exhibition areas. However, the produced museum materials generally target primary and preschool students. It is also noteworthy that the groups visiting the museum are predominantly of the same age group. One of the main issues emphasized in the article is the limited number of out-of-school learning and interdisciplinary studies with high school students. When the Ministry of National Education (MEB) curriculum is examined, it is found that there is no specific learning outcome related to museums in subjects other than history, Contemporary Turkish and World History, visual arts, and biology courses. In this article, it is emphasized that all disciplines can benefit from different types of museums opened in recent years. A project carried out with high school students at Private Izmir American College is detailed in the article. This project was structured by the researcher in collaboration with teachers from other disciplines, taking into account object-based learning, interdisciplinary learning, active and implicit learning methods towards the goal of learning in the museum. Data was collected through assessment questions directed using the metaphor scale, and findings were reached through content analysis method.

This study is important in terms of providing examples of applications that demonstrate how museums can facilitate active and implicit learning in various disciplines, criticizing the perception that museums are only suitable for history, Contemporary Turkish and World History, visual arts, and biology courses, and trying to make it clear that museums are important learning spaces in secondary education. It also highlights the potential of teachers' creativity and interdisciplinary approach to objects.

GİRİŞ

İçinde bulunduğumuz yüzyıl, eleştirel düşünen, sorgulayan, analiz edebilen, çözüm üreten, iş birliğine açık, hayal gücü zengin bireylere ihtiyaç duymaktadır. Bu tür bireylerin yetişebilmesi için öğrencinin pasif olarak dinleyici olduğu geleneksel anlayış, yerini bireye dış dünya ile bağ kurabilme, sorun çözebilme ve bilgiyi işleyebilme becerisi kazandıran bir anlayışa bırakmalıdır. Bu hedefler doğrultusunda son yıllarda okul dışı öğrenme, eğitim kurumlarında önem kazanmaya başlamıştır. Botanik bahçeleri, sanayi kuruluşları, atölyeler, bilim merkezleri, doğa ve bilim kampları gibi birçok öğrenme ortamı bulunmakla birlikte, okul dışı öğrenme denilince akla "okul dışı öğrenme ortamları arasında en etkileyici" yerler olması bakımından müzeler ve ören yerleri gelmektedir. Müzeler, "...olguları ve bilgileri doğrudan iletmekten çok, öncelikle ziyaretçisinin ya da etkinliklerine katılan müze izleyicisinin estetik duyarlılığına, düş gücüne ve duyularına ulaşmayı hedeflemektedir" (İlhan, Artar, Bıkmaz, Okvuran, Akmehtmet, Doğan, Karadeniz, Kut, 2019: 60). Tüm bu kazanımlarının yanı sıra müzeler, disiplinlerarası bağların rahatlıkla kurulacağı, çok boyutlu bakış açısı kazandıran, keşif ve merak duygularına hitap eden aktif ve örtük öğrenme imkânı sunan mekanlar olduğu için etkili öğrenme alanlarından biridir.

Müzeler, özellikle buluş yoluyla öğrenme ve aktif öğrenme modellerini savunan eğitimciler için oldukça önemli mekanlardır. Öğrenme sürecine katkı sağlayan müze nesnelere, tarihsel empati kurulması açısından zihinsel işleyişi hızlandıran tetikleyici unsurlardır. Ayrıca müze teknolojileri ve özel oluşturulmuş sergi alanları, öğrenenin görsel ve işitsel açıdan öğrenme sürecine önemli katkı sunmaktadır. Duyulara da hitap ederek öğrenme sürecini destekleyen müzeyi Karadeniz: "insanların kendi kültürleri ve yabancı kültürler hakkında bilgi sahibi olacağı, ulusal, kültürel, kolektif belleğin anlamlarını aydınlatan ve insanların keşfedeceği, düşüneceği, öğreneceği ve eğleneceği bir enstitü" olarak tanımlamaktadır (Karadeniz, 2018: 67). Müzede çeşitli yaş grupları ile yapılan etkinlikler; bir kazanım, bir bilgi öğretme amaçlı gerçekleşmektedir. Müze yoluyla öğrenme, okuldaki öğrenme sürecini desteklemektedir. Müzede, çeşitli yöntem ve teknikler kullanılarak, bir öğrenme gerçekleşir ve müze sonrası çalışmalar ile bu öğrenme süreci üzerine farklı bilgiler eklenerek hedeflenen kazanımlara ulaşılır.

Son yıllarda ülkemizde bazı müzeler, eserleri koruma, saklama, sergileme anlayışlarına ek olarak eğitim ile ilgili birimler oluşturmaya, müzelerden öğrenmeye yönelik projeler geliştirmeye, yayınlar üretmeye, müze eğitimcisi istihdam etmeye başlamıştır. Sivil toplum kuruluşları, bakanlıklar ve bazı belediyeler de müzelerdeki eğitsel etkinliklere yönelik çalışmalar yapmaktadır. Öğretmenlere yönelik hizmet içi eğitimlerin planlanması, öğretmenlere müzede yapılabilecek etkinlikleri anlatan kılavuz niteliği taşıyan kitapların basımı, nesnelere ve sergi alanlarına dikkat çeken müze kitlerinin hazırlanması bu çalışmalara örnek olarak verilebilir. Ancak bu çalışmalar genellikle okul öncesi ve ilköğretim öğrencilerini merkeze alarak

gerçekleşmektedir. Örneğin Demirdelen, Anadolu Medeniyetleri Müzesinin eğitim etkinlikleri ile ilgili araştırmasında, “müzenin eğitim biriminin esas hedef kitlesinin ilköğretim çağındaki öğrenciler” olduğundan ve ziyaretlerin genellikle Mayıs ayında yoğun olarak gerçekleştiğinden söz etmiştir (Demirdelen, 2020: 26). Bu noktada ortaöğretim yaş grubundaki öğrencilerin ihmali ve müze ziyareti için yılın sonunun beklenmesi dikkat çekicidir. Müzeler, ilköğretim seviyesi için ideal bir öğrenme ortamı olarak görüldüğü halde ortaöğretim seviyesinde disiplinler eğitimi anlayışı, yoğun bir programı belirli bir sürede yetiştirme kaygısı ve MEB eğitim programlarında müzede öğrenme ile ilgili kazanımların tavsiye niteliğinde olması nedenleriyle pek tercih edilmemektedir.

Pratikte eğitim programını desteklemek amacı ile tarih öğretmenleri öğrencileri ile müzelerde çeşitli çalışmalar yapmakta ancak diğer branş öğretmenleri müzeleri bu yönde yeterince kullanmamaktadır. Ortaöğretim eğitim programları her disiplin için incelendiğinde *Tarih*, *Çağdaş Türk* ve *Dünya Tarihi*, *Görsel Sanatlar* ve *Biyoloji* dersleri dışında diğer derslerde müze ile ilgili kazanım bulunmadığı ortaya çıkmaktadır. Müze ile ilgili en fazla kazanıma sahip olan ders, görsel sanatlardır. Eğitim programında biyoloji dersi için ise doğa tarihi müzeleri önerilmektedir. MEB, 21.08.2023 tarihinde ortaöğretim okullarına gönderdiği 2023-24 Eğitim Öğretim Yılına İlişkin İş ve İşlemler başlıklı genelgesinin 6. maddesinde: “Öğrencilerin insan, şehir, kültür ve medeniyet arasındaki ilişkiyi kavrayarak kendi yaşadığı şehri yakından tanınması, imkân ve özelliklerini öğrenerek, mekân ve zaman ilişkisi bağlamında keşfetmesi, şehrinin soyut ve somut kültürel mirasını, değerlerini bilmesi ve koruması için okul içi ve okul dışı etkinlikler planlanacaktır. Bu bağlamda Türkiye yüzyılı perspektifinden ülkemizin gelecek vizyonu doğrultusunda yeni eserlerin, bilim, kültür, sanayi ve teknoloji alanındaki gelişmelerin tanıtımı yapılacak, müze ve öğren yerleri, tarihi eserler ve camiler, kaleler, şehitlikler, kütüphaneler, bilim merkezleri, üniversiteler vb. şehirlerimizin tarihi ve kültürel mekanlarının ziyaret edilmesi sağlanacaktır.” ifadesine yer vermiştir (MEB 2023). Ancak genelgede belirtilen bu ziyaretlerin hangi disiplin ya da disiplinler tarafından gerçekleştirileceği konusu belirsizdir. Müzelerin disiplinlerarası öğrenme mekanları olarak sistemli bir şekilde kullanılabilmesi için eğitim programlarında her disiplin için müzeye ilişkin kazanımların bulunması gereklidir. Eğitim programında müzelerin öğrenme amaçlı kullanımı, tavsiye veya öneri biçiminde bulunduğu yerine getirilmesi zorunlu olarak görülmemektedir. Öğretmenler programın yoğunluğu, boş zamanın olmaması, müzenin uzak olması gibi gerekçeler öne sürülerek bu tür çalışmalara karşı çekince gelişmektedir (Ata, 2002: 234).

Literatürde de müzede öğrenme çalışmalarında 14-18 yaş grubu yani ortaöğretim öğrencileri ile yapılan çalışmalar oldukça sınırlıdır. Çalışmalar ağırlıklı olarak okul öncesi ve ilköğretim öğrencilerine yönelik yapılmaktadır. Tezlerle ilgili yapılan

literatür çalışmasında müzede öğrenme ile ilgili yapılan tezlerin büyük bölümünün *Tarih*, *Sosyal Bilimler*, *Sanat Eğitimi* ile ilişkili olduğu görülmüştür. Ortaöğretim grupları ile yapılan çalışmaların öğretmenleri/öğretmenleri incelendiğinde de *Tarih*, *Sosyal Bilgiler* ve *Görsel Sanatlar* öğretmenleri olduğu dikkat çekmektedir. Müzede öğrenme ile ilgili yapılan tezlerde yer alan ve uygulanmış etkinliklerin içerikleri incelendiğinde ağırlıklı olarak tarih öğretimine yönelik çalışmalar oldukları görülmektedir.

Müzede öğrenme ve uygulamalarla müze etkinliklerine yer veren yerli ve yabancı kitaplardan bazıları incelenmiştir. Yaratıcı Drama ile Tarihe Yolculuk adlı kitap (2014), “Yaratıcı Drama Yöntemi ile Selçuk’un, Tarihi Mekanlarının Tanıtılması ve Bölgenin Kültürü ile İlgili Farkındalık Yaratılması” başlıklı projeyi esas alarak yazılmıştır.¹ Yazarı bir tarih öğretmeni ve yaratıcı drama eğitmeni olan Pınar Sözer Tonga, 15-17 yaş grubu ile Selçuk, Efes ve Şirince’de yaptığı atölye çalışmalarına kitapta yer vermiştir. Bu atölye çalışmalarını yaş grubu itibarıyla ortaöğretim yaş grubuna hitap etmekle birlikte sadece tarih disiplinini esas almaktadır. Lider Hepgenç tarafından müze ve öğren yeri farkındalığı kazandırmaya çalışan Göbeklitepe (2019), Kapadokya (2019), Nemrut Oyunbaz Dağı (2020), Topkapı Sarayı (2023), Osman Hamdi Bey’in Hazinesi (2021) adlı kitaplar ise okul öncesi öğrencilere yöneliktir.² Hikayeler üzerinden öğren yerleri ve müzeler hakkında bilgiler vermektedir. Türkiye’de ortaöğretim yaş grubuna yönelik disiplinler arası müze çalışmalarını içeren çalışmaların, diğer yaş gruplarına oranla daha az sayıda olduğu söylenebilir. İncelenen bir başka kitap müze eğitimcileri olan Rika Burnham ve Elliot Kai-Kee’nin kaleme aldığı Müze Dersleri adlı kitaptır (2020). Bu eğitimcilerin müzelerde yaptığı etkinlik örneklerine ve müzede öğrenme süreçleri ile ilgili kuramsal bilgilere yer verilmiştir. Kitabın *Galeri Dersi: Bir Yorum Oyunu* adlı bölümünde ortaöğretim yaş grubundaki öğrencilerle müze nesneleri üzerine düşünme becerilerini geliştirmeye, yorumlama ve farklı bakış açısı kazandırmaya yönelik uygulanmış bir oturum örneği verilmiştir. Bu örnekte okul sonrası The Metropolitan Museum of Art galerisinde bir araya gelen bir grup lise öğrencisi, müzede düzenlenen bir oturumda Londra’daki National Gallery’den ödünç getirilmiş bir Caravaggio eseri olan Emmaus’ta Akşam Yemeği adlı tabloyu incelemiş ve esere ilişkin yorum yapmışlardır. Sanat eğitmeni olan yazarlar, çeşitli yaş grupları ile farklı meslekten insanla buluşmuş ve burada yaptıkları etkinlikleri açıklamışlardır (Burnham, Kai-Kee, 2020: 205). Okul dışı bir öğrenme alanı olarak müzeyi öğrencilerin tercih etmesi, öğrencinin kendini keşfetmesi, ihtiyaçlarının farkında olması ve bu ihtiyaçları doğrultusunda seçimler yapabilmesi dikkat çekicidir. Okulların yanı sıra müzelerin de bu örnekte olduğu gibi ortaöğretim ve üzeri yaş grubu için çalışmalar planlaması yaşam boyu öğrenme sürecine katkı sunabilir.

Ortaöğretimde Müzede Öğrenmeye Yönelik Bir Proje Denemesi

Müzelerde çeşitli yöntemlerin kullanıldığı uygulamalar eşliğinde yapılan akademik araştırmalar incelendiğinde, araştırmaların

¹ <https://www.izmirdergisi.com/tr/sanat/1615-yaratici-drama-ile-tarihe-yolculuk> (14.09.2023)

² Lider Hepgenç kitapları <https://www.aile.gov.tr/chgm/sayfalar/cocuk-dustu-kitap-listesi/> (16.09.2023)

çalışma gruplarındaki katılımcıların yaparak yaşayarak öğrenme deneyiminden keyif aldıklarını, yeni bilgiler öğrendiklerini ve bu bilgilerin onları çok şaşırttığını beyan ettikleri ifadelerle sıkça rastlanır. Bu ifadeler, bilginin müzedeki nesnelere kanalı ile katılımcıya ulaştığını, katılımcının keşfederek, hayal gücünü kullanarak, grup çalışmaları eşliğinde yeni bilgiler öğrendiğini belirtmesi açısından oldukça kıymetlidir. Bu nedenle müzeler; kültür, sanat ve diğer alanların eğitimi amacı ile bir uygulama okulu gibi etkin bir biçimde kullanılmalıdır (Çıldır, 2014: 186) ve ortaöğretim seviyesinde kullanıldığında öğrenmeye katacağı yaratıcı ve dinamik etki fark edilmelidir. Bu amaçla Özel İzmir Amerikan Koleji öğrencilerine uygulanmış müze nesnelere öğrenme sürecine katkısını örneklendiren bir proje hazırlanmıştır. Bu projenin hazırlık sürecinde müzelerde kullanılan farklı öğrenme yöntemleri olan ve zaman zaman çakışarak zenginleşen nesne temelli öğrenme, disiplinlerarası öğrenme, müzede aktif ve örtük öğrenme yöntemlerinden esinlenmiştir.

Nesne Temelli Öğrenme

Nesneler, onlara odaklı bir bakış açısı geliştirilmeden, gelişigüzel incelediğinde bir anlam ifade etmezken, nesnenin "ilk kullanımından tahribatına kadar yaşam hikayesi, nesnenin bulunduğu farklı sosyal bağlamlar, nesneyi üreten ve kullanan kişiler tarafından nesneye yüklenen anlamlar, hatıralar, farklı kullanım durumları gibi bilgileri öğrendiğimizde" farklı anlamlar kazanmaya başlar (Keser Kayaalp, 2022:199). Hooper-Greenhill (1999:43), nesnelere belirli bir sistem içinde sergileyen müzeleri ziyaret edenlerin, müze nesnelere düşsel ve duygusal bağlar kurabildiğini belirtmektedir. Bu durumda müzeyi ziyaret eden öğrencilerin nesne ve insan arasındaki bağlantıları kurabilmeleri için nesnelere dikkatleri çekilmeli, nesnelere ve kullanım alanlarını sorgulamaya, anlamaya yönelik etkinlikler planlanmalıdır.

Ayrıca Hooper-Greenhill, koleksiyonları insanlar için ilgi çekici ve heyecan verici kılmak için eserler ile etkili çalışmak ile ilgili olduğunu belirtir ve eğitmenin, etkili bir müze deneyimi için, iki koşula uymasını önerir. Bu koşullar; az sayıda uygun nesne seçilmesi ve bu nesnelere arasında bir bağlam yaratacak bir konunun bulunmasıdır (Hooper-Greenhill, 1999: 23). Hooper-Greenhill'e göre, tüm nesnelere detaylı incelemek sınırlı bir zaman için mümkün olmayacağı gibi yorucu olabilir, dikkat dağıtabilir. Sınırlı sayıda nesne seçmek nesneye odaklanmaya, nesneye ilişkin fikir geliştirmeye, düşünmeye ve incelemeye yardım eder. Kullanılacak yöntemler arasında da "nesneye elle dokunulması, rol yapmayı kullanma, bir sitte ya da binada çalışma, eğitim tiyatrosuna katılma, geniş ölçekli bir kolaj yapma, grup heykeli yapma, birinci el kanıtlardan çıkarsama yapma, bir gösteriyi izleme, teyp ve video kullanma" örneklerini verir (Hooper-Greenhill, 1999: 24). Tüm bu teknikler nesnenin özelliğini kavramak bunun için duyuları kullanmak, yorum yapmak açısından önem taşımaktadır (Onur, 2013: 83).

Nesneleri kullanmak duyuları harekete geçirir, olayı yaşayan insanlarla empati kurmayı kolaylaştırır. Bu konuya çarpıcı bir örnek olarak Pigeon Forge, Tennessee'deki Titanic Museum'da yaratılmış deneyim ortamları verilebilir. Müzede,

Titanic'in batarken aldığı eğimi gösteren alan, su basmış izlenimi veren merdiven simülasyonu, suyun soğukluğunu ziyaretçilerin elleriyle hissedebilecekleri bir su birikintisi, dokunulabilecek yapay bir buzdağı bulunmaktadır. Ayrıca ziyaretçilere Mors Alfabesi ile sinyal gönderme, gemici düğümü atma deneyimleri yaşatılmaktadır. Müzede bu öğrenme deneyimi, yaşam boyu unutulması zor müze anılarının oluşumunu sağlamakla birlikte, kaza ile ilgili bilgi edinmeye, kişilerle tarihsel empati kurmaya da yardımcı olmaktadır (Titanic Museum in Pigeon Forge Tennessee, 2023). Müzede planlanacak nesne temelli çalışmalarda, duyulara hitap etmek, düş gücünü uyarmak, dikkat çekmek, konuya ilişkin farklı bakış açıları geliştirmeyi sağlamak önemsenmelidir.

Ayrıca müzede yapılacak çalışmalarda yaş gruplarının özellikleri ve beklentileri de dikkate alınmalıdır. Aynı nesneye her yaş grubu farklı bakış açısı geliştirebilir. Hooper-Greenhill'in verdiği XVI.yy. portresi çalışması açıklayıcı bir örnek olacaktır. Hooper-Greenhill, "7 yaş çocukları yazılı ve sözlü becerilerini geliştirmek için tablodaki kişilerden biri hakkında öykü yazarken, ortaöğretim yaş grubundaki öğrenciler bu yüzyılın özelliklerini ve saray toplumunu derinlenmesine araştırır, yetişkinler ise giysileri ve kumaşları ilgi çekici bulup iğne işi sınıfına katılabilir" diyerek nesnelere farklı yaş gruplarının ilgisini çekecek özel yönleri ile tanıtılmasının müzede öğrenme sürecini başarılı hale getireceğini savunmuştur (Hooper-Greenhill, 1999: 23).

Ata (2002:130) nesnelere dayalı öğrenmenin iki hedefi olduğundan söz etmektedir. Bunlardan ilki, algı ve dikkat gücünü geliştirme, hüküm verme, karşılaştırma, alıştırmalar yardımıyla zihni güçleri kuvvetlendirme, ikincisi ise bilimsel bilginin temeli atma ve belirli bir bilimin unsurlarının bilgisini aktarmaktır. Ata, sanat tarihçilerinin kullandığı dört aşamalı sorulardan yola çıkarak öğrencilerin nesnelere anlamlandırabileceğini belirtmiştir. Bunlar:

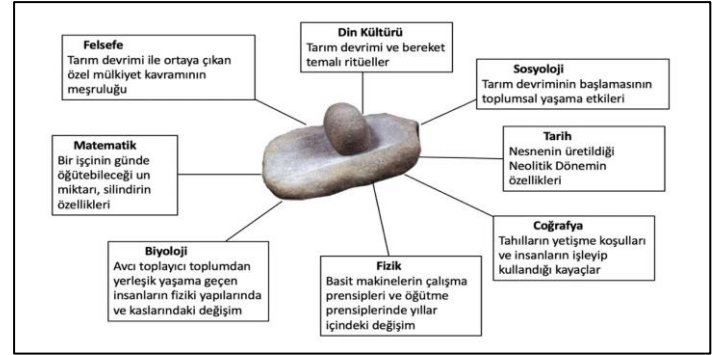
- nesneyi sorgulamaya nesnenin görünümüne yönelik "betimleme",
- biçimini ve yapısını ortaya çıkaracak "çözümleme (analiz)",
- nesneyi yapana ve kullanım amaçlarına yönelik "yorum",
- kültürel yapının nesneye nasıl yansıdığını belirlemeye ve eserin ünük olup olmadığını tespiti yönelik "yargı (değerlendirme)" aşamalarıdır (Ata, 2002: 133-134).

Bu aşamalara yönelik yöneltilen sorular öğrencilerin nesnelere anlamlandırmasına yardımcı olmaktadır. Bu soruları yönelttikten sonra öğrencilerin kendi kendine nesneyi keşfetmesi için de fırsat verilmelidir. Kendi kendine öğrenme ile örtük bir öğrenme süreci gelişebilir, zihinsel bir açılım ile nesneye yönelik farklı bakış açıları geliştirebilir. Nesnelere çalışma katılımcıları araştırmaya teşvik eden, nesnelere etkileşim yoluyla anlam inşa eden bir öğrenme yaklaşımıdır (Diminyi, Obinna, & Duru, 2018: 3). Bu etkileşim önce nesneyi fiziksel olarak tanımaya yönelik (rengi, malzemesi, şekli vs.) soruları yanıtlamak ile başlar ve daha sonra nesneyi keşfetmeye, merak etmeye, anlamaya yönelik

sorulara geçilir. Kim yapmış ve neden yapmış? Geçmişte ne amaçla kullanılmış? Nesnenin bugün önemi nedir? soruları nesneyi anlamlandırma sürecinde yardımcı olur (Diminyi, Obinna, & Duru, 2018: 6). Günümüz ile bağ kurmak, nesnenin bugün hangi nesneye dönüştüğünü düşündürmek, uygarlaşmanın aşamalarını sezdirmek açısından da önem taşır. The Museum of Barnstaple and North Devon'da müzede öğrenme faaliyetlerinden sorumlu Vayne, nesnelere çalışmanın tarihsel bilgiyi artırmanın yanı sıra eleştirel düşünme, yaratıcılık, konuşma ve dinleme becerilerini geliştirdiğini savunmaktadır. Ayrıca, nesne çalışmasını yapan eğitmenin çalışma planını hazırlarken şu soruların yanıtlarını kendinde aramasını önermektedir:³

- Birlikte çalıştığımız çocuklarda keşif için bir tutku uyandırabiliyor musunuz?
- Hangi bilgileri öğrenecekler?
- Oturum sırasında nasıl iletişim kuracaklar?
- Çocuklar hangi pratik becerileri kazanacaklar?
- Dünya hakkında bildiklerini, onlara gösterdiğiniz nesnelere nasıl ilişkilendirebilirler? (Vayne, 2010: 11).

Nesnelerin geçmişten günümüze kalmış çok değerli kültür öğeleri olduğunu fark ettirmek önemli bir öğrenme kazanımıdır. Vayne, nesnelere kırılabilirlik, zarar görebileceği endişesi nedeni ile öğrencilerin uzak tutulduğu nesnelere yönelik farklı bir fikir öne sürmekte ve aslında nesnelere nazikçe dokunmayı teşvik etmenin, nazikçe dokunmayı ve taşımayı öğretmenin, nesnenin kültürel açıdan çok önemli olduğunu fark ettirmek açısından önemli bir yaşam tecrübesi olacağını savunmaktadır (Vayne, 2010: 8). Nesneye yönelik farklı bakış açıları geliştirmek, farklı disiplinlerin kendi çalışma alanları ile ilgili incelemeye ve araştırmaya teşvik etmesi ile de sağlanabilir. Şekil 1'de farklı disiplinlerin bir müze nesnesine yöneltebileceği araştırma konuları, araştırmacı tarafından Yıldırım'ın (1996: 92) enflasyon kavramı ile kurduğu disiplinler arası bağ şemasından esinlenilerek oluşturulmuş, şekilde adı geçen disiplinlerin öğretmenleri ile fikir alışverişini yapılarak şekillendirilmiştir. Örnekte bir höyükten çıkarılmış bir öğütme taşına, farklı bakış açıları ile yaklaşmış ve nesnenin kullanımına ve kullanım alanına yönelik araştırma konuları belirlenmiştir. Bu çalışma örneği ile, öğrencinin bu nesneyi dünyada bir çok örneğine rastlanan sıradan bir öğütme taşı olarak görmesi yerine, uygarlaşma yolunda büyük bir dönüşüme yol açan bir nesne olarak anlamlandırması hedeflenmiştir. Böylece olaylara ve nesnelere çok boyutlu bakma becerisinin gelişimi de desteklenebilir.

Şekil 1. Nesnelere farklı bakış açıları ile incelenmesine yönelik bir öneri (Bilgial, 2022)

Müze Nesneleriyle Disiplinlerarası Öğrenme

Jacobs, disiplinlerarası (interdisciplinary⁴) kavramını; "birden fazla disipline ait dili ve metodolojiyi, ortak bir tema, olgu, sorun, deneyim ya da konuyu analiz etmek amacıyla bilinçli olarak uygulayan bir müfredat ve bilgi yaklaşımı" olarak tanımlamaktadır. Disiplinlerarası yaklaşımda bilgiyi betimlemek yerine bilgiler arasındaki bağlantılar vurgulanır (Jacobs, 1989a: 8). Yıldırım ise disiplinlerarası öğretimi, "bir kavrama ışık tutabilecek bilgi ve becerilerin ilgili alanlardan alınarak bütünleştirilmesi" olarak tanımlamaktadır. Böylece bu kavram ile ilgili bilgi ve beceri, farklı alanlardan bakış açısı geliştirilerek öğrenilir ve anlamlı bir bütünlük sağlanır (Yıldırım, 1996: 89). Disiplinlerin ayrı ayrı ve birbirinden bağımsız çalışma alanları geliştirdiği eğitim modellerinde öğrenci, kendi çabası ile bilgiyi bütünleştirmekte zorlanır çoğu zaman da birleştirme ihtiyacı duymaz. Etkili bir disiplinlerarası çalışma planı hazırlamak, öğrencinin geniş bir perspektiften bakış açısı kazanmasına ve bildiklerini birleştirip gerekli yerde kullanmasına destek olur. Böylece gerçek hayat ile bağlantılar kurabilir, sorunlara çözüm üretebilir. Çulha'nın da belirttiği üzere günümüzde, bilgi parçacıklarına sahip bireyler yerine, bilgiyi örgütleyip yeni bilgiler üretebilen, öğrendikleri arasındaki bağlantıları görebilen bireyler yetiştirmek hedeflenmektedir (Çulha, 2006: 10). Okulda öğrendiği bilgileri sadece ayrı ayrı öğrenilmesi gereken bilgi öbekleri olarak görmek yerine bu bilgilerin bir sarmal halinde birbiri ile ilişkili olduğunu fark etmesi için öğrenciye, öğretmenlerin rehberlik etmesi gerekir.

Eğitimde disiplinlerarası yaklaşımın kullanıldığı tezleri inceleyen ve çalışmalarının sonucunda Türkiye'de yabancı ülkelere kıyasla bu kavrama ilişkin sınırlı sayıda çalışma yapıldığını belirten Turna ve Bolat (2015:50) disiplinlerarası öğretimin ağırlıklı olarak ilkökul düzeyinde uygulandığı, ortaokul ve lisede ise disiplinler eğitimin uygulandığı konusunda Yıldırım'ı desteklemektedirler. Öğrenciler ilkökulda bütüncül öğrenmeye

³ Özel İzmir Amerikan Koleji öğrencilerine uygulanan projenin geliştirilme sürecinde bu tartışmalardan yararlanılmıştır.

⁴ Interdisciplinary kavramı Latince iki sözcükten oluşturulmuştur. Sözlükteki anlamı "inter" sözcüğü "arasında", "disiplin" sözcüğü ise

Latince kökenli olup "öğretme veya bilgi" olarak belirtilmiştir (Ineta & Ilze, 2017: 10).

alışmış olduğu halde, ortaöğretimde disiplinlerin oldukça keskin bir biçimde birbirinden ayrıldığı bir ortamda, disiplinlere ait bilgileri öğrenmek zorunda kalmakta ve öğrendiği bilgileri bütünleştirmekte ve günlük yaşamında kullanmakta güçlük çekmektedir (Yıldırım,1996: 93). Ders geçme amaçlı sınavlara hazırlık ve üniversite sınavına yönelik çalışmaların yoğunluğu ortaöğretimde okul dışı öğrenme süreçlerine yönelimi olumsuz etkilemektedir. Eğitim programlarındaki kazanımların sayıca fazla olması, bu kazanımların yıl sonunda tamamlanmış olması da öğretmenin yükünü artırmakta ve özellikle ortaöğretim kademesinde disiplinler arası çalışmaları ve okul dışı öğrenme süreçlerinin planlanmasını olumsuz etkilemektedir. Tüm bu olumsuzluklara rağmen mümkün oldukça okul dışı öğrenmenin kazandırdıkları dikkate alınarak, okul dışı öğrenme, eğitim sürecine daha fazla dahil edilmelidir.

Okul dışı öğrenme ortamlarından biri olan müzelerden her disiplin, kendi ders kazanımları doğrultusunda yararlanabileceği gibi birkaç disiplin birbiri ile ortak bir kazanım etrafında buluşup bir etkinlik planı da oluşturabilir. Genel olarak müze çalışmalarında tarih disiplini, her şeyin bir tarihi olması bakımından ilk akla gelen disiplin olmakla beraber bu durum müzelerden sadece tarihçilerin yararlanabileceği anlamına gelmemektedir. Son yıllarda müze çeşitliliğinin arttığı, bilim ve teknoloji, sanayi, matematik, sanat, doğa tarihi müzelerinin de arkeoloji ve etnografya müzeleri kadar bilinir hale geldiği dikkate alınmalıdır. Üzerinde çalışılacak konuya karar verilirken hangi müzede çalışmanın yürütüleceği, ziyaret edilecek müzenin sergi alanları ve nesnelere dikkate alınarak çalışma planlanmalıdır. Nesnelere çalışma, çok yönlü bakış açısı ile yapılandırılırsa her disiplin ile ilişkilendirilebilir. Örneğin Hooper-Greenhill nesnelere farklı kullanım yollarına, Norman ve Stall'tan verdiği örnekte matematik öğretmenleri, New York'taki Metropolitan Sanat Müzesi'ndeki İslam sanat eserlerini matematikte kullanmakta ve İslam sanatında görülen karmaşık geometrik desenlerin, uygulamalı matematiğin örnekleri olarak kabul edip öğrencileri ile bu desenler üzerinde çalışmaktadır (aktaran Hooper-Greenhill, 1999: 123-124). Müzeler sergilediği bir çok nesne, bilgi, hayalgücünü ateşleyebilecek tasarım alanları ile disiplinlerarası bir özellik taşımaktadır. Müzenin bu özelliğini keşfederek kendi çalışma alanı ile uyumlu nesne bulması, öğretmenin yaratıcılığı ve farkındalığı ile ilgilidir. Bu örnekte olduğu gibi matematik çalışmak için sadece matematik ile ilgili nesnelere sergilendiği bir müze arayışına girilmemiştir. Aslında matematiği hayatın her alanında bulmak mümkündür. Burada matematik ve sanat disiplinleri birbiri ile bağlantılı olarak ele alınmış, disiplinlerarası bir çalışma yapılmıştır.

Müzelerdeki nesnelere disiplinlerarası bağlar kurarak müze etkinlikleri yapılandırmak için nesneye geniş çerçeveden bakabilmek gerekmektedir. Müzelerin de sergi alanlarını farklı

disiplinlerin yararlanacağı şekilde düzenlemesi farklı disiplinlerin de müzelere bakışını etkileyebilir. Örneğin Pera Müzesi ve İstanbul Arkeoloji Müzesi sergi alanlarını oluştururken *Matematik, Felsefe ve Tarih* disiplinleri arasında bağlar kurmuştur. Pera Müzesi'nde ölçü ve tartı birimleri ile ilgili bölümler antik dönem toplumlarının ticaret yaparken kullandığı ölçü birimleri, Tarihin Tartısı adı ile oluşturulmuş bir dijital tartı oldukça ilgi çekici ve matematik tarih bağlantılı düşündürmektedir. Tarihin Tartısı adlı müze teknolojisi kişinin günümüzde kullandığımız metrik ölçü biriminin yanı sıra Osmanlı Devleti döneminden antik dönemlere kadar bu ağırlığın karşılığı olan ölçü birimlerini de göstermektedir. İstanbul Arkeoloji Müzesi'nde felsefe, matematik ve tarih bağlantılı alanlar oluşturulmuş, Thales'in matematik kuramı hakkında bilgilere yer verilirken, Fi sayısı ile Antik Yunan sütunlarını ilişkilendiren bir alanda, sütun parçaları ile tasarım tamamlanmıştır. Ayrıca Batı Anadolu Aydınlanması başlıklı bölümde felsefe ile bağlantı kurulmuştur. İzmir Kültür Sanat Fabrikası'nda yer alan Arkeoloji Müzesinde de felsefe ve tarih bağlantısı kurulmuş, mitolojik öğeler tiyatro, ticaret, sağlık gibi bir çok tema ile ilişkilendirilmiş, kültürler arası etkileşim, toplumların inanç sistemleri ve sanat anlayışları açıklanmıştır. Müze bu yönüyle disiplinler arası çalışmalar için elverişli sergi alanlarına sahiptir.

Disiplinlerarası Müze Çalışmalarının Yapılandırılması

Jacobs, disiplinlerarası çalışmaların okulların öğretim programlarında yer almadığını, öğretmenlerin bu tür çalışmaları birlikte planladığını belirtir ve bu tür çalışmaların hazırlanma sürecini dört adımda anlatır. Bu adımlar özetle şu şekildedir:

1. Adım: Bir tasarım sorusunun hazırlanması için konuların gözden geçirilmesi. Kavramsal konular soyut oldukları için bu tür çalışmalara uygundur.
2. Adım: Konu ile ilgili disiplinlerin beyin fırtınası yapması. Beyin fırtınası sürecinde ortaya atılan fikirlerin eleştirilmemesi gerekir.
3. Adım: Beyin fırtınası sonucu ortaya çıkan konular arasında seçim yapıp bunların soru haline dönüştürülmesi
4. Adım: Bloom Taksonomisi'ne⁵ uygun hale getirip etkinlikler planlanması (Jacobs, 1989b: 53-65).

Jacobs, disiplinlerarası çalışmaların "*potpuri*" gibi her dersten bir şey olması anlamına gelmediğini belirtir. Bu çalışmaları sınırları sorularla çizilmiş ve öğrencilerin diğer derslerde öğrendiği tüm bilgileri kullanmak zorunda olacağı bir tasarım olarak tanımlar (Jacobs, 1989b: 59). Bu adımları müzede bir disiplinlerarası çalışma planı için kullanmak da mümkündür. Bu doğrultuda müze ziyareti öncesi iyi bir tasarım planı hazırlanmalıdır. Bu tasarım planı hazırlanırken; disiplinlerin birlikte oluşturduğu Jacobs'un sözünü ettiği tasarım sorusu, beyin fırtınası yapıp hazırlanmalı ve eğitim hedefleri net olarak

⁵ ABD'li eğitim psikoloğu Benjamin Samuel Bloom 1948'de ekibi ile Eğitim Hedeflerinin Aşamalı Sınıflaması-Bilişsel Alan" adlı bir kitap yazmıştır. Taksonomisinde düşünme süreçlerini şu altı basamağa ayırmıştır: Bilgi, kavrama, uygulama, analiz, sentez,

değerlendirme. <https://www.enocta.com/blog/ogrenmede-yeni-boyut-yeni-bloom-taksonomisi> (17.07.2022)

belirlenmelidir. Bunun yanı sıra, müze öncesi prosedürlerin yerine getirilmesi, müze içi ve müze sonrası süreçlerin yönetilmesi, müzedeki koşulların göz önünde tutularak etkinliklerin planlanması, kullanılacak yöntem ve tekniğin, ihtiyaç duyulacak malzemelerin belirlenmesi gibi faktörleri de dikkate almak gerekir (Okvuran ve Karadeniz, 2014: 867). Müzedeki etkinlikler planlanırken disiplinlerarası çalışmalar önem kazanmaktadır. Öğrencinin müzeden birçok disiplin ile bağ kuracağı bilgiler almış olarak ayrılması, iyi kurgulanmış, öğrencilerin aktif katılım sağladığı etkinlikler planlama ile mümkündür. Müzede öğrenmenin gerçekleşebilmesi için etkileşim olması gereklidir (Okvuran ve Karadeniz, 2014: 878). Müze gezisi bu kriterler gözetilerek yapıldığında, üstünkörü ve kısa süreli bir gezi olmaktan çıkıp öğrenciyi araştırmaya, merak etmeye ve öğrenmeye teşvik eden, eğlenceli bir okul dışı öğrenme sürecine dönüşecektir.

Müzedeki Aktif Öğrenme

Geleneksel müzecilik daha çok arama, toplama, koruma, eserlerin bakımını yapma ve sergileme anlayışla sınırlıyken çağdaş müzecilik, iletişim kurma ve eğitime işlevleri ile ön plana çıkmaktadır. Böylece edilgin bir müzecilik anlayışından, etkin, dinamik, etkileşimli ve katılımcı bir müzecilik anlayışına geçilmiştir (Onur, 2013: 66). Onur, müzecilikte çocuklarla ilgili değişiklikler yapılmaya başladığını ve artık müzelerin dokunmayı, eline almayı, hissetmeyi, keşfetmeyi, denemeyi sağlamayı amaçladıklarını belirtip Clever'ın müzelerin "öğrenmenin fısıltılarla olduğu sessiz yerler olmak yerine, coşkuyla patlayan gürültülü yerler" olması gerektiği fikrini, bu düşüncesine örnek vermiştir (Onur, s. 28).

Aktif öğrenme, öğrenme sürecinin çeşitli yönleriyle ilgili karar alma fırsatlarının verildiği ve öğrencinin öğrenme sırasında zihinsel yeteneklerini kullanmaya zorlandığı bir öğrenme süreci olarak tanımlanmaktadır (Açıkgöz, 2003: 17). Tartışma, grup çalışmaları, canlandırma, problem çözme yeteneklerini geliştirmeye yönelik zihin haritası oluşturma gibi temelinde yaparak ve yaşayarak öğrenmeye dayalı bir çok öğretim tekniğinin kullanıldığı aktif öğrenme yöntemi, müzelerde de etkili olarak kullanılabilir bir yöntemdir.

Paykoç, müzede aktif öğrenmenin olabilmesi için gözlem ve uygulama yapmak, kanıt toplamak, gözlemledikleri ve yaptıkları ile ilgili duygu ve düşüncelerini farklı biçimlerde anlatmak ve gruptaki diğer insanlarla deneyimlerini paylaşmak gerektiğinden söz etmektedir (Paykoç, 2021). UNESCO'nun 1997'de 17 farklı ülkeden tarih öğretmenleri ile yaptığı eğitim seminerindeki deneyimlerini raporlayan Seidel'in, müzede etkileşimli, deneyime dayalı öğrenme sürecine dair verdiği örnek de aktif öğrenmenin önemini göstermektedir. Seidel, 1891'de İsveç kültürel mirasını koruma temel fikri ile kurulan Skansen Açık Hava Müzesinin etkileşimli mekanlarında ziyaretçilerin atölye ve ahurları ziyaret ederken çakmak taşıyla ateş yakma, yün eğirme, eski moda yemekler pişirme, kısa yataklarda dinlenme gibi etkinlikler yaparak geçmiş zamanın günlük yaşamını deneyimlediklerinden ve bu deneyim sonucunda elde edilen bulgulardan

söz etmektedir (Seidel&Hudson, 1999: 28). Yaşantısal müze deneyimleri bu örnekte de olduğu gibi katılımcılara heyecan vermekte ve tarihsel empati kurmalarını sağlamaktadır. Müzeler öğrencinin öğrenirken eğlendiği etkili bir sosyalleşme alanıdır.

Özetle müze, üstünkörü nesnelere incelendiği ya da anlatı yöntemi ile bir öğretmenin ya da müze rehberinin eserlerin önemi hakkında uzun uzun açıklama yaptığı yöntemlerle değil, öğrencinin çıkarımlar yapabildiği, bireysel ya da grup arkadaşları ile keşfe çıktığı, bu keşfin sonuçlarını tartıştığı ve müze sonrası etkinliklerle müze deneyimi ile elde ettiği sonuçlardan bir ürün veya proje geliştirdiği aktif bir plan çerçevesinde gezilmelidir. Bu planın her adımı önceden düşünülmeli, hedeflenen kazanımlar etrafında yapılandırılmalıdır. Öğrenci, öğrenme sürecinin aktif üyesi olarak düşünülmeli öğrenciyi sürece ilişkin görev ve sorumluluklar verilmelidir. Böylece kendisine aktarım yolu ile sunulan bilgi yerine, müze nesnelere ve koleksiyonları ile planlanmış etkinliklerle öğrenme sürecine aktif olarak katılım sağlayıp kendi bilgisini üretir ve bakış açısını zenginleştirir (Keser Kayaalp ve Teoman, 2016: 610).

Müzedeki Örtük Öğrenme

Toplumdaki her birey farkında olmadan ailesinden, arkadaşlarından, çevresindeki insanlardan örtük olarak öğrenmektedir. İçinde yaşadığımız toplumun değer yargıları, gelenekleri çoğu zaman dile gelmese de bilinir, çoğu zaman sorgulamadan kabul edilir ve uygulanır. Bireyler gibi mekanlar da örtük olarak öğrenmemize yol açar. Bu mekanlardan biri olan müzeler bireye birçok şeyi örtük olarak öğretir.

Müzeyi etkili bir öğrenme alanı haline getirmek amacı ile genellikle önceden yapılandırılmış etkinlik planları yapılır ve bunlar müzede grup çalışmaları eşliğinde uygulanır. Bu planlar çerçevesinde maksatlı, belirlenmiş kazanımlara odaklı olarak öğretim gerçekleşir. Ancak bu planlanmış öğretim, içerisinde örtük bir programı da barındırmakta olup alt kazanımlar ve sezdirilmeye çalışılan mesajlar içermektedir. Etkili bir eğitim mekanı olarak müzeler; sergi alanları, atmosferi, nesnelere ünik oluşu ve çekiciliği ile katılımcısının ilgisini çekmekte ve merak duygusunu açığa çıkarmaktadır. Zihin, müzenin kapısından girer girmez çalışmaya başlar. Yapılandırılmış müze çalışmalarında, bireysel olarak müzeyi gezmesi, nesnelere incelemesi, nesne ile başbaşa kalması ve yaratıcılığının ortaya çıkması için öğrenciyeye zaman verilmez.

Eğitim programları ve öğrenme alanındaki çalışmalarının yanı sıra müzede öğrenme alanındaki çalışmaları ile dikkat çeken Prof. Dr. Fersun Paykoç, Nirvana Sosyal Bilimler adlı internet sitesinde yayımlanan yazısında örtük öğrenme ile ilgili şunları söylemiştir: "Kalıcı öğrenmeler örgün eğitim programlarının yanı sıra, hatta bazen onlardan daha etkili olarak örtük programda gerçekleşmektedir. Bu programda ortamdaki ve modelden güçlü olarak öğrenme söz konusudur. Ortam; fiziksel, sosyal ve sembolik/bilişsel özellikleri ile öğreneni etkilemektedir" (Paykoç, 2020). Ayrıca Paykoç, Müzecilik Meslek Kuruluşu Derneği Sohbetleri adlı seminerde (2018) müzede örtük öğrenmeyi: "müze

içi yansıtılan yaşam, gerçek yaşantılar, kurallar, uygulamalar, materyallerin özellikleri, çeşitli kaynaklarla ziyaretçilere dolaylı olarak verilen öğretici mesaj, müzede geliştirilen kimlik ve kültür” olarak tanımlanmıştır. Seminerde ayrıca müze ziyaretçisinin, müze binasından, müzede kullanılan teknolojiden, müzedeki etiketlerden, bilgilerden, panolardan, nesnelere ve hatta müzede bulunan personelden örtük olarak öğrendiği üzerinde durmuştur. Müzelerin, sergi alanlarını düzenlerken etkinlikler ve kullandığı grafik tasarımları ile genel olarak ne mesaj vermeye çalıştığını tasarlaması gerekir. Bazen örtük olarak olumsuz çıkarımlar da yapılabileceği⁶ göz önünde bulundurulmalı ve sergi tasarımları yapılırken örtük olarak verilmek istenen mesajlar dikkate alınmalıdır.

Özel İzmir Amerikan Koleji'nde Uygulanan Proje

Yukarıda anlatılan müzede öğrenme yöntemleri dikkate alınarak müze nesnelere ile disiplinlerarası öğrenme hedefiyle *Tarih* dersinin 2. ünitesinde yer alan ilk medeniyetlerin ürettiği ve günümüzde müzelerde sergilenen seramik eserlerin nasıl yapıldığını, seramik yapım aşamalarını, bu medeniyetlerin bu eserleri hangi alanda kullandıklarını, eserlerin orijinallerini üretenler ile empati kurarak, dokunarak, yaşayarak ve bir ürüne dönüştürerek öğrenmeleri amaçlarıyla 2022 yılında araştırmacı tarafından yürütülmüş olan Anadolu Müzeleri Okulumuza Geldi adlı projeye Hazırlık, 9. 10. ve 11. sınıf seviyesinde toplam 216 öğrenci katılım sağlamıştır.

Eserlerin üretimi ve tarihsel bilginin verilmesi sürecinde *Tarih ve Görsel Sanatlar*, sergi alanının hazırlanmasında ise *Tarih, Coğrafya, Matematik, Kimya, Din Kültürü, Edebiyat, Görsel Sanatlar, Fransızca, İngilizce* disiplinleri birlikte çalışmıştır. Projede metafor ölçeğinden yararlanılmıştır. Ayrıca değerlendirme soruları yöneltilmiş, sözel değerlendirme yapılmıştır. Veriler, nitel araştırma yöntemiyle içerik analizi yapılarak değerlendirilmiştir.

Proje öncesinde medeniyetlerle ilgili yaratıcı drama atölyesi yapılmış ve medeniyetler hakkında öğrencilere gerekli bilgiler verilmiştir. Bu hazırlık süreci sonrasında proje, eserlerin üretilmesi ve üretilen eserlerin sergilenmesi olmak üzere iki aşamada gerçekleşmiştir. İlk aşamada görsel sanatlar dersinde öğrencilere sanal müze turlarıyla Türkiye’de bulunan müzeleri ziyaret ederek müzelerden bir nesne seçmeleri istenmiş ve seçilen nesnelerin görsellerinin ekran görüntüsü olarak kayıt altına alınmaları istenmiştir. Öğrencilere “bir müze kartı oluşturmaları ve bu müze kartına seçtikleri eserin kullanım amacı, bu nesnenin yapıldığı tarih, sergilendiği müzenin adını not etmeleri ve aldıkları ekran görüntüsünü de müze kartına eklemeleri” yönergesi verilmiştir. Daha sonra öğrenciler bu eserin replikasını *Görsel Sanatlar* dersinde seramik çamuru ile yapmaya başlamışlardır. Seramik sanatı hakkında bilgilerin de verildiği bu süreçte seramik pişirme yöntemlerini ve surlama tekniklerini deneyimleyen öğrenciler eserlerini üretmiştir. İkinci aşamada, bu eserlerden orijinaline çok benzeyenlerden bir seçki oluşturulmuş ve eserler

sergilenmiştir. Nesnelere birlikte öğrencilerin eserleri ile ilgili hazırladıkları nesne kartlarına da sergide yer verilmiştir. Bu nesnelere ilişki kurulacak biçimde bilgi posterlerine de sergide önemli bir yer ayrılmıştır. Bu posterlerdeki bilgiler, üretilen eserler ile ilişkilendirilmiştir. Örneğin heykel kaidelerindeki Meander motifi, *Coğrafya* disiplini tarafından Büyük Menderes nehri ile ilişkilendirilmiştir. Ayrıca sergi alanında küçük bir kazı alanı hazırlanmış ve bazı seramik parçaları bu alandaki toprağa gömülerek saklanmıştır. Öğrenciler kazı yaparak bu eserleri bulmaya çalışmıştır. Bu alanın yaratılma amaçlarından biri arkeolojik kazıya dikkat çekmek bir diğeri ise sergi alanını katmanlı bir biçimde oluşturmaktır. Böylece farklı ilgi alanlarına sahip öğrencilere hitap etmesi sağlanmıştır. Katmanlı sergilerde Madran’ın da söz ettiği üzere tüm müze ziyaretçisi tipolojisine hitap etmek mümkündür. Madran katmanlı sergileri; ilgisi az ziyaretçiler için, ışık, ses, renk etkenlerini kullanan, ilgili, özenli ziyaretçi için nesnelere ve bunlara ait bilgileri görünür kılan, uzman ziyaretçi için ise kiosklarla erişim sağlayacağı ek bilgilere sahip olan sergiler olarak tanımlanmaktadır (Madran, 2012: 289).

Sergi alanına farklı disiplinler, Tablo 1’deki başlıklarla ilgili oluşturulan posterleri hazırlayarak katkı sunmuştur. Bu posterler sergi alanında nesnelere ilişkili bilgiler ve görseller içermektedir. Okulda İngilizce eğitim veren yabancı öğretmenler bulunduğu ve sergi tüm okula açık olarak düzenlendiği için posterler iki dilde hazırlanmıştır. Metinlerin çevirileri konusunda İngilizce öğretmenleri ile iş birliği yapılmıştır. Sergi alanını tüm öğrencilerin ve öğretmenlerin ziyaret etmesi için planlama yapılmış, sınıflar bu plan çerçevesinde sergi alanını ziyaret etmiş ve öğretmenleri ile nesnelere incelemiştir. *Felsefe* ve *Tarih* derslerinde sergi alanına özel oluşturulmuş bilgi yarışması etkinliği uygulanmıştır. *İngilizce* ve *Fransızca* derslerinde ise öğretmenler öğrencilerin dil becerilerini geliştirmeye yönelik kendi etkinlik planları ile sergi alanını ziyaret etmiştir. Disiplinlerin eserlerle ilişkili olarak katkı sunduğu başlıklar araştırmacı tarafından oluşturularak Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1.

Sergi alanına katkı sunan disiplinler ve katkı sunduğu konu başlıkları

Coğrafya	Nehir tanrısı Meandros ve Büyük Menderes Nehri
Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi	İdoller ve ana tanrıça heykelleri
Edebiyat	Dyonisos Şenlikleri ile Tiyatronun Doğuşu ve Sanata Etkileri
Fransızca	Marsilya şehri ve deniz kolonicisi Foçalılar
Felsefe	Filozof hikayeleri
Görsel sanatlar	Desenler ve motiflerin anlamları
Kimya	Buluntuların yaşının tespiti, Karbon 14 metodu
Matematik	Çatalhöyük kazı alanının yüzölçüm hesabı-Reiman toplamı

⁶Paykoç’un seminerde öğretmen öğrenci ilişkisi ile ilgili verdiği şu örnek oldukça yalın şekilde örtük öğrenmeyi örneklemiştir: Öğrencilere sigaranın zararlarını anlatan öğretmenini, öğrencinin sigara içerken

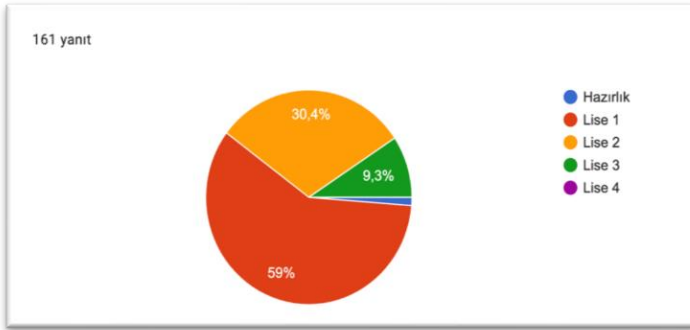
görmesi örtük olarak sigaranın aslında o kadar da zararlı olmadığını öğretmektedir.

Proje 9. sınıf öğrencilerine uygulanmış, bu öğrencilerin yaptığı eserlerden oluşan sergi alanı farklı seviyedeki öğrenci gruplarının, önceden randevu alarak planlanmış bir program dahilinde, öğretmenleri ile ders saatlerinde ziyaret edebilecekleri şekilde planlanmıştır. Bireysel ziyaretler için de açık tutulan sergi, 4 gün süre ile ziyaretçi kabul etmiştir.

Sergi ziyareti öncesi öğrencilere ön değerlendirme soruları yöneltilmiş, sergi alanı ziyaretinde uyulması gereken kurallara ilişkin gerekli yönergeler verilmiştir. Sergi alanını ziyaret eden gruplar ile 40 dakika süren bir etkinlik uygulanmıştır. Öğrenciler iki gruba ayrılmıştır. Gruplara bu sergi ziyareti için üretilmiş bir etkinlik kâğıdı verilmiştir. Grupların görevi, sergi alanındaki bilgiye ulaşabilecekleri alanları (disiplinlerin hazırladığı bilgiler ve öğrencilerin hazırladığı nesne kartları) grup arkadaşları ile inceleyip etkinlik kâğıdındaki ilgili boşlukları tamamlamaktır. Ayrıca bir Web 2.0 aracı ile hazırlanmış dijital bilgi yarışması oyununun bağlantısı da öğrenciler ile paylaşılmıştır. Sergi alanını gezip etkinlik kâğıdını dolduran ve bilgilerini dijital materyal ile pekiştiren öğrencilere son olarak sergi alanındaki bilgilere yönelik bir bilgi yarışması yapılmıştır. Öğrenciler daha sonra dijital ortamda oluşturulmuş değerlendirme formundaki soruları yanıtlamışlardır.

YÖNTEM

Bu projede kullanılan temel nitel araştırma yöntemi ile elde edilen bulgular konunun derinlemesine keşfini sağlayıp araştırmacıya araştırılan konu ile ilgili bakış açısı kazandırmaktadır (Karataş, 2017: 75). Çalışma grubu Hazırlık, 9. 10. ve 11. sınıf seviyelerinde toplam 216 öğrenciden oluşmuştur. Bu öğrencilerden 161'i hem ön değerlendirme hem de son değerlendirme sorularını yanıtlamıştır.

Grafik 2. Öğrencilerin sınıf seviyelerine göre dağılımı

Öğrencilere ön ve son değerlendirme amaçlı bir form doldurtulmuştur. Formda yer alan ifadelerden bazıları kısa yanıtli, bazıları onay kutularında işaretleme yapma seçeneekli, bazıları da metafor ölçeği niteliğinde yöneltilmiştir. Değerlendirme sürecinde öğrencilere yöneltilen ifadeler şunlardır:

- Sergi alanındaki bilgileri hangi disiplinler ile ilişkilendirdiniz?
- Sergi alanından öğrendiğiniz bir bilgiyi yazınız.
- Bu çalışma ile ilgili ne hissettiğinizi yazınız.

- Metafor ölçeği niteliğindeki aşağıdaki sorular hem ön değerlendirme hem de son değerlendirme amaçlı yöneltilmiştir:
- Müze.....gibidir, çünkü.....
- Müzedersi gibidir, çünkü....
- Antik dönem eserleri.....gibidir, çünkü....

Bir kavramın ya da olgunun benzetmeler yapılarak tanımlanması anlamına gelen metaforik inceleme o olguya ilişkin kişisel algıları anlamada etkili bir yöntemdir (Gürkan, Başak, Kahraman, 2017: 3). 'Gibi' ve 'çünkü' kavramlarının kullanılması ile araştırılan kavram hakkında katılımcı zihinsel bir uğraş gerçekleştirip 'gibi' kavramıyla metaforun konusu ve kaynağı arasında bağ kurmakta, 'çünkü' kavramıyla da bir gerekçe ve mantıksal dayanak aramak durumunda kalmaktadırlar (Saban, 2008: 464).

Öğrencilerden metafor ölçeği ile edilen sonuçlar içerik analizi ile incelenmiştir. Bu analiz yönteminde verilere odaklanılır ve veriler detaylı şekilde incelenir, sıklıkla tekrarlanan ve yoğun vurgu yapılan ifadelerden kodlar çıkarılır ve kodlar kategorilere ayrılır. Birbiri ile ilişkisi olan, birbirine benzeyen kategorilerden ana temalara ulaşılır ve bu ana temalarla ilişkili alt temalar belirlenip gruplandıktan sonra yorumlanır (Baltacı, 2019: 377). Oluşturulan sergi alanının ziyareti 40 dakika yani bir ders saati sürmüştür, veri toplama amacıyla ders başlamadan önce ön değerlendirme amaçlı sorular yöneltilmiş ders saati bitiminde de son değerlendirme soruları yöneltilmiştir. Metafor ölçeği kullanılarak yöneltilen sorular ve değerlendirme sorularına verilen yanıtlar yatay ve dikey olarak incelendikten sonra katılımcıların yanıtlarına göre ana ve alt temalara ayrılmıştır. Bu sorulardan iki tanesi içerik analizi yöntemi ile incelenmiş, metaforlar ve açıklamaları anlam bakımından değerlendirilmiş, sıkça vurgu yapılan kavramlar ve ifade edilmeye çalışılan anlam üzerinden iki ana tema ve bu temalara ilişkin alt temalar ve frekanslar tespit edilmiştir.

BULGULAR

İçerik analizi sonucu aşağıdaki tablolarda yer alan ana ve alt temalara ulaşılmıştır. Alt temaların ortaya çıkmasına yol açan metaforlar, anlam bakımından ana ve alt temalara verilen yanıtları ifade eden frekanslar verilmiştir. Sergi ziyareti öncesi ve sonrası için tablolar ayrı ayrı hazırlanmıştır. Ortaya çıkan ana ve alt temalar şu şekildedir:

Tablo 2.
Ana ve alt temalar

Ana Temalar	Alt temalar
Tarih öğretimi	Geçmiş
	Tarih
	Eski
Müzedeki öğrenme	Keşif
	Bilgi

Tablo 3.
Alt temaları ortaya çıkaran metaforlar

Alt temalar	İlişkilendirilen metaforlar
Geçmiş	Geçmiş, miras, sahaf, anı, fotoğraf makinesi, anıt, safari, köprü
Tarih	Tarih, mitoloji, hafıza, alıntı
Eski	Eski, antika, hatıra, küf, babaannemin evi, dedem, eser, çöplük
Keşif	Zaman makinesi, zaman yolculuğu, zaman kapsülü, hayal gücü, yolculuk, film, hazine, kültür, ayna, sır, bulmaca, ejderha mağarası, gizemli hediyeye kutusu, kapı
Bilgi	Bilgi, belge, öğrenme, düşünme, kitap, kitaplık, kütüphane, ansiklopedi, nesne, yol gösterici, bulmaca, sır, bilgi havuzu, gezi, okul, eğlenceli öğretmen

Sergi ziyareti öncesi:

Tablo 4.
Sergi alanı ziyareti öncesi "tarih öğretimi" ana temasına ait frekanslar

Tarih Öğretimi	"Müze... gibidir, çünkü..." sorusuna verilen yanıt frekansları	"Antik dönem eserleri... gibidir, çünkü..." sorusuna verilen yanıt frekansları
Tarih	43	39
Geçmiş	56	46
Eski	31	29

Tablo 5.
Sergi alanı ziyareti öncesi "müzedede öğrenme" ana temasına ilişkin frekanslar

Müzedede Öğrenme	"Müze... gibidir, çünkü..." sorusuna verilen yanıt frekansları	"Antik dönem eserleri... gibidir, çünkü..." sorusuna verilen yanıt frekansları
Keşif	80	50
Bilgi	102	58

Sergi ziyareti sonrası:

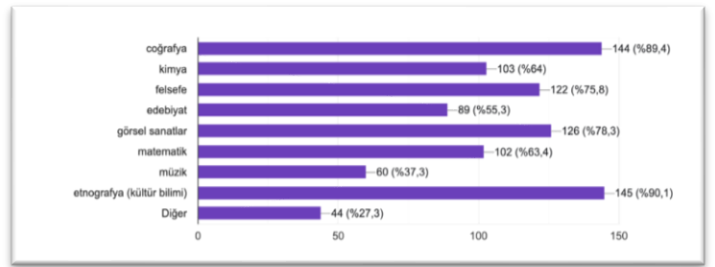
Tablo 6.
Sergi alanı ziyareti sonrası "tarih öğretimi" ana temasına ilişkin frekanslar

Tarih Öğretimi	"Müze... gibidir, çünkü..." sorusuna verilen yanıt frekansları	"Antik dönem eserleri... gibidir, çünkü..." sorusuna verilen yanıt frekansları
Tarih	27	33
Geçmiş	29	20
Eski	20	23

Tablo 7.
Sergi alanı ziyareti sonrası "müzedede öğrenme" ana temasına ilişkin frekanslar

Müzedede Öğrenme	"Müze... gibidir, çünkü..." sorusuna verilen yanıt frekansları	"Antik dönem eserleri... gibidir, çünkü..." sorusuna verilen yanıt frekansları
Keşif	62	35
Bilgi	90	55

Öğrencilere son değerlendirmede "Sergi alanında öğrendikleriniz ile tarih dersi dışında hangi dersler/ disiplinler arasında ilişki kurulabilir?" sorusu Google form üzerinden yöneltilmiş ve şu sonuçlar elde edilmiştir:

Grafik 3. Sergide öğrencilerin ilişki kurduğu diğer disiplinler ve verdikleri yanıtlar

Son değerlendirme sorularında öğrencilerden sergi alanı ziyareti sonrası neler hissettikleri ile ilgili soruya öğrenciler; eğlenmiş (27 kişi), mutlu, keyifli (39 kişi), bilgili (44 kişi), öğrenmiş (26 kişi), nostaljik (3 kişi), merak (2 kişi) ve çalışmayı güzel bulmuş (15 kişi), sıkılmış (2 kişi) yanıtlarını vermiştir. Müze ziyareti öncesi ve sonrasında öğrencilere sunulan, "Müze... dersi gibidir, çünkü..." sorusuna ön değerlendirme sürecindeki soruları yanıtlayan 216 öğrenciden 181'i "tarih dersi gibidir" yanıtını verirken, son değerlendirme sürecindeki soruları yanıtlayan 161 kişiden 110'u "tarih dersi" yanıtını vermiştir. Müzeyi tüm dersleri bir arada barındıran bir mekân olarak gören öğrenci sayısı, ön değerlendirmede 2 iken, son değerlendirmede 10'dur. Bu sonuçlar bir ders saati süren etkinliğin, bazı öğrencilerin fikirlerinde değişiklik yapmasında etkili olduğunu göstermiştir. Ayrıca bu sonuçlar, bu 8 öğrenci için müzelerin, tarih disiplini dışındaki disiplinlerle de ilişkili mekanlar olduğunu fark ettirmesi bakımından anlamlıdır.

Sergi alanının farklı disiplinlerin katkıları ile düzenlenmesi ile hedeflenen, müzelerin sadece tarih ve sosyal bilgiler dersinin bir çalışma alanı olmadığını, müzelerin disiplinler arası bir öğrenme alanı olduğunu vurgulamaktır. Şekil 2'de görüldüğü üzere öğrenciler, sergi alanında tarih disiplini dışında diğer disiplinlere ilişkin bağlantılar da kurmuştur. Aynı zamanda tarih dersi ile diğer disiplinlerin ilişkili olduğunu sezmiştir. Sergi alanındaki etkinlikler sonucunda öğrencilerden alınan aşağıdaki yanıtlar, bu konuda anlamlı bir sonuç elde edildiğini göstermektedir:

Ö1: "Bir seramik müzesi bile birçok alanı barındırabilir"

Ö2: "Tarih çok detaylı ve neredeyse her dala bağlantılı."

- Ö3: "Tarih dersi somut da olabilir."
 Ö4: "Tarihle kimya bile ilişkilidir."
 Ö5: "Arkeoloji sanıldığından çok daha zor"
 Ö6: "Karbon 14 işlemini hatırladığımı farkettim."
 Ö7: "Tarih aslında bütün alanlar ile bağlantılıdır."
 Ö8: "Yüzölçümünün nasıl hesaplandığını bildiğimi fark ettim"
 Ö9: "Felsefe dersinde öğrendiklerimizin tarih dersinde öğrendiklerimizle olan başını fark ettim."
 Ö10: "Müzeler sadece tarihle alakalı değil başka alanları da kapsar."
 Ö11: "Müze aslında tarihten başka bir çok farklı dalla ilgili bilgileri barındırır. Müzeler sadece tarihi değil neredeyse tüm disiplinleri kapsar."
 Ö12: "Tarih, kendisi dışında birçok bilim dalıyla ilişkilendirilebilir"
 Ö13: "Tarih dersi hayatla ilişkilendirilebilir, birçok disiplinle iç içedir"
 Ö14: "Tarih aslında hayat demektir."
 Ö15: "Tarih dersi neredeyse bütün disiplinlerle ilişkilidir"
 Ö16: "Antik dönem eserleri bize geçmişle ilgili her şeyi anlatır."
 Ö17: "Tarihte kadın filozoflar da varmış."
 Ö18: "Tarih ve matematiğin karışması"
 Ö19: "Dönemin müziklerinde kullanılan enstrümanlar ile günümüz enstrümanları arasında ne kadar az fark olduğunu fark ettim."
 Ö20: "Eli Belinde'nin ne anlama geldiğini"
 Ö21: "Eserlerin o dönemi anlatabilecek en iyi materyallerden biri olduğunu"
 Ö22: "Tüm medeniyetlerin birbiriyle kültürel bağlantısı var."
 Ö23: "Tarih ayağımızı bastığımız yerin hemen altında yatıyor olabilir."

Ayrıca öğrenciler, sergi alanında farklı disiplinlerin ortak hazırladığı posterlerdeki bilgileri, sergi alanındaki müze eserleri replikalarını ve bunlara ait bilgi kartlarını inceleyerek günlük yaşamla bağ kurduklarını ifade etmiştir. Ö1: "Bu sergi ziyaretinde eski dönemlerde yaşamış olan insanların kullandığı araç gereçleri görmek, onların günlük hayatları hakkında fikir edinmemi sağladı. Bazen, eski uygarlıkların vatandaşlarının da bizim gibi bir günlük hayata sahip olduğu düşüncesini hazmetmek zor oluyor ama bu sergi sayesinde bu insanların da aslında bizden pek de farklı olmadığını anlamış oldum." ifadeleri ile görüşlerini bildirirken Ö2: "gündelik hayatta kullandığımız eşyaların eskiden kullanılan eşyalar ile benzerliği" ni vurgulamıştır. Öğrencilerin verdiği yanıtlar birlikte değerlendirildiğinde müzeleri tarih dışında farklı disiplinleri de barındıran mekanlar olarak gördükleri, geçmiş ile bugün arasında bağlar kurdukları söylenebilir. Seramik yapım sürecinde öğrenciler ile yapılan sözel değerlendirmelerde de öğrenciler, özellikle seramik yapmanın zorluğunu ve müzelerdeki nesnelere kendi yaptıkları eserlerle karşılaştırdıklarında, çok daha estetik bulduklarını, kullandıkları motiflerin günümüzde hala kullanılmakta olduğuna şaşırdıklarını, tarih öncesi dönemlerdeki insanların zor koşullarda yaşadıklarını anlayabildiklerini söylemişlerdir.

Mevcut pandemi koşullarında kentteki müzeler ziyaret edilemediği için okulda, sanal tur yapılarak eserler incelenip daha sonra replikaları üretilmiş eserlerden oluşan bir sergi ile neticelenen bu projede elde edilen bulgulardan ve öğrencilerin sözel değerlendirme süreçlerindeki görüşlerinden yola çıkarak projenin, öğrencilerde müzelerin disiplinlerarası bir öğrenme alanı olduğunu düşündüren, farklı bakış açıları geliştirmelerine yardımcı olan, günlük yaşam ile bağ kurmalarına katkı sunan özellikler taşıdığı söylenebilir.

Bu çalışmada kullanılan metafor ölçeği, ileride benzer çalışmalar yapmak isteyen eğitimcilere bir model oluşturabilir. Bu ölçek ile yöneltilen sorular, projeye katılan öğrencilerin müze ve antik dönem eserleri üzerine düşünmesini, yaratıcı bir yanıt vermesini, bu yanıtın gerekçesini açıklamasını, sonrasında gezecekleri sergi alanı ile ilgili meraklarının artmasını sağladı. Müzeyi bir derse benzetmek konusunda ön değerlendirmede genelde tarih dersine benzediği sonucu çıksa da disiplinlerin katkıları ile hazırlanan sergi ziyareti sonrası değerlendirmede farklı disiplinlerle de ilişki kurabildikleri gözlemlendi.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Geleneksel eğitim anlayışı öğretmenin aktardığı bilgiyi merkeze alan, öğrenciyi pasif bir dinleyici konumundan öteye taşımayan bir yapıya sahip iken günümüzde bu anlayış yavaş yavaş değişmektedir. Ancak lise ve üniversite sınavlarına hazırlık süreçleri, yoğun eğitim programları ve öğretmenlerin bu programları yetiştirme kaygısı, okul dışı öğrenme etkinlikleri ile öğrenmeyi ikinci plana itmektedir. Bu durum, okulda öğrenilen bilginin içselleşmemesine, ezberlenmeye çalışılmasına, kısa süreli hafızada tutulmasına yol açmaktadır. Müze çalışmaları ise ilköğretim bitinceye kadar önemsenmemekte ortaöğretim sürecinde ise yılda bir kez yapılan ve istisnalar hariç çoğu zaman üstünkörü gezilerden ibaret görülmektedir. Bu ziyaretler öncesinde yapılandırılmadığı için kısa süreli olabilmektedir.

Müzedeki öğrenme teması ile ilgili bilimsel araştırmalar incelendiğinde de ortaöğretim yaş grubu öğrencilerine yönelik çalışmaların yeterli sayıda olmadığı, yapılan tezlerin tarih, görsel sanatlar ve sosyal bilimlerle ilişkili olduğu, uygulamalı tezlerin de ağırlıklı olarak Tarih dersi ile ilgili uygulamaları içerdiği belirlenmiştir. Ortaöğretim eğitim programları incelendiğinde Tarih, Çağdaş Türk ve Dünya Tarihi, Görsel Sanatlar ve Biyoloji dersi dışındaki derslerin kazanımları arasında müzelerin yer almadığı belirlenmiştir. Ortaöğretimde müzede yapılan çalışmalar okul dışı öğrenmenin önemi konusunda farkındalığı yüksek öğretmenlerce yürütülmekte, yine bu farkındalıktaki öğretmenler uluslararası projelere de katılım sağlamaktadır.

Müzelerin eğitim ortamı olarak kullanılabilmesi farkındalığı oluştuğunda öğretmenler müze nesnelere yararlanarak nitelikli ve disiplinlerarası etkinlikler üretebilirler. Müzede öğrenme sürecine katkı sunacağı düşünülerek şu öneriler geliştirilmiştir: Müze öncesi, müzede ve müze sonrası çalışmaların planlanması müze ziyaretini verimli hale getirecektir. Müze ziyareti sonrası yapılacak çalışmalar müzede yapılan çalışmayı

pekiştirmesi bakımından önemlidir. Ayrıca öğrencilerden geri bildirim alınması da bir sonraki çalışmanın geliştirilmesinde etkinliği planlayan öğretmenlere fikir verecektir. Müzelerin de sergi alanlarını oluştururken, okulların eğitim programlarını inceleyip disiplinlerarası çalışmaya uygun şekilde sergi tasarımı yapması, eğitimcilerin bu müzeleri veya sergileri tercih etmesinde etkili olacaktır.

Kültür ve Turizm Bakanlığının bakanlığa bağlı müzeler ve özel müzeler ile ilgili hazırladığı istatistik veriler incelendiğinde eser istatistiklerine ve yaş belirtmeksizin ziyaretçi sayılarına ulaşılmaktadır. Ziyaretçi istatistiklerinde müzeleri ziyaret eden öğrenci sayısı ve özellikle de yaş grubunun belirtilmesi müzelerden hangi yaş gruplarının yararlanabildiğini açıkça ortaya koyabilir. Ortaöğretim gruplarının sayısının ilköğretim gruplarına göre az olduğu istatistiki olarak ortaya çıkarsa bu yaş grubunun da müzeden daha fazla yararlanması yönünde çalışmalara yönelim olabilir. Gelişen teknoloji ile müzelere ve müzelerin koleksiyonlarına sanal tur ile ulaşmanın da mümkün olduğu dikkate alınarak eğitim programlarına her ders için müze ile ilgili kazanım MEB tarafından eklenebilir.

Çıkar Çatışması: Yazar herhangi bir çıkar çatışması bildirmemiştir.

Etik Kurul Onayı: Projenin verilerinin paylaşımı konusunda Özel İzmir Amerikan Koleji okul idaresinden izin alınmıştır. Araştırma öğrencilerin ve öğretmenlerin bilgisi ve izni dahilinde yürütülmüştür.

Destek ve Teşekkür: Yüksek Lisans Tez çalışma sürecimde üzerimde büyük emeği olan kıymetli danışmanım Doç. Dr. Elif Keser Kayaalp'e, Özel İzmir Amerikan Koleji'ne, projenin gerçekleşme sürecinde emeği olan tüm meslektaşlarıma teşekkürlerimi sunarım.

KAYNAKÇA

- Ata, B. (2002). *Müzelerle ve tarihî mekanlarla tarih öğretimi: tarih öğretmenlerinin "müze eğitimine" ilişkin görüşleri*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi.
- Baltacı, A. (2019). Nitel Araştırma süreci: nitel bir araştırma nasıl yapılır? *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2, 368-388.
- Burnham, R. & Kai-Kee, E. (2020). *Müze dersleri: yorum ve deneyim*. Koç Üniversitesi Yayınları: 68, 205
- Çıldır, Z. (2014/3). Türkiye'de bir eğitim ortamı olarak müzelerin kullanımına ilişkin eğitimciler tarafından hazırlanan raporlar. *Folklor/Edebiyat* 20(79), 179-188.
- Çulha, B. (2006). *Tarihsel mekânlarda keşfederek öğrenme yoluyla sosyal bilgiler öğretimine yönelik öğrenci görüşleri*. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi
- Diminyi, C. A., Obinna, E., & Duru, C. H. (2018). Object-based learning in museum. *Journal of Hospitality and Tourism Technology*, 5(1), 1-13.

- Demirdelen, H. (2020). *Anadolu Medeniyetleri Müzesi'nde gerçekleştirilen eğitim etkinliklerinin değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi.
- Gürkan, G., Başak, Ö. B. & Kahraman, S. (2017). Öğretmen adaylarının bilgi kavramına ilişkin metaforik algıları. *İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 4(8), 1-18.
- Hooper-Greenhill, E. (1999). *Müze ve galeri Eğitimi* (Vol. 4). (B. Onur, Ed.) Ankara Üniversitesi Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları
- Ineta, H., & Ilze, B. (2017). What is developing integrated or interdisciplinary or multidisciplinary or transdisciplinary education in school?, *Signum Temporis*, 9(1), 7-15.
- İlhan, A. Ç., Artar M., Bıkmaz, F., Okvuran, A., Akmehmet Tezcan, K., Doğan, D., Karadeniz, C. & Kut, S. (2019). *Müze eğitimi kitabı*. Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları
- Jacobs, H. H. (1989a). The growing need for interdisciplinary curriculum content. *Interdisciplinary Curriculum: Design and Implementation*, 1-11.
- Jacobs, H. H. (1989b). The interdisciplinary model: a step-by-step approach for developing integrated units of study. *Interdisciplinary Curriculum: Design and Implementation*, (53-65).
- Karataş, Z. (2017). Sosyal bilim araştırmalarında paradigma değişimi: nitel yaklaşımın yükselişi. *Türkiye Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 70-86.
- Karadeniz, C. (2018). *Müze kültür toplum, çağdaş müze ve müzenin toplumsal işlevleri*. (B. Onur, Ed.), İmge Kitabevi.
- Keser Kayaalp E. & Teoman B., (2017). *Şükri Tül eski eser koleksiyonu'nun oluşumu ve yüksek öğrenim için kullanımı*. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 18(4), 601-616
- Keser Kayaalp, E. (2022). Müze nesnelere ve maddesellikleri. *Milli Folklor*, 17(135), 190-200
- Madran, B. (2012). Müze sergileri tasarlamak. Ege Yayınları.
- Onur, B. (2013). *Müze ve oyun kültürü*. İmge Kitabevi .
- Saban, A. (Yaz 2008). Okula ilişkin metaforlar. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 55, 459-496.
- Seidel, S. K. (1999). *Müze Eğitimi ve kültürel kimlik uluslararası iki çalışma raporu*. (B. Onur, Ed.), Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Turna, Ö. & Bolat, M. (2015). Eğitimde disiplinlerarası yaklaşımın kullanıldığı tezlerin analizi. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 34(1), 35-55.
- Wayne, J. (2010). Wonderful things learning with museum objects. *Museums Libraries and Archives*.
- Yıldırım, A. (1996). Disiplinlerarası öğretim kavramı ve programlar açısından doğurduğu sonuçlar. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12, 89-94.

İnternet Kaynakları:

- Lider Hepgenç kitapları
<https://www.aile.gov.tr/chgm/sayfalar/cocuk-dostu-kitap-listesi/> (16.09.2023)
- MEB yayınları,
<http://mevzuat.meb.gov.tr/dosyalar/2180.pdf> (05.09.2023)

- MEB Ortaöğretim Biyoloji Dersi Öğretim Programı (2018)
<https://mufredat.meb.gov.tr/Dosyalar/20182215535566-Biyoloji%20d%C3%B6p.pdf> (28.09.2023)
- MEB Ortaöğretim Tarih Dersi Öğretim Programı
<https://mufredat.meb.gov.tr/ProgramDetay.aspx?PID=344> (28.09.2023)
- MEB Ortaöğretim Çağdaş Türk ve Dünya Tarihi Dersi Öğretim Programı
<https://mufredat.meb.gov.tr/ProgramDetay.aspx?PID=337> (28.09.2023)
- MEB Ortaöğretim Çağdaş Türk ve Dünya Tarihi Dersi Öğretim Programı
[https://mufredat.meb.gov.tr/Dosyalar/2018120204014821-gorsel%20sanatlar%20dop%20\(2\).pdf](https://mufredat.meb.gov.tr/Dosyalar/2018120204014821-gorsel%20sanatlar%20dop%20(2).pdf) (28.09.2023)
- Paykoç, F., Eğitimin Yan Etkilerinin Farkında Mıyız?
<http://www.nirvanasosyal.com/h-557-egitimin-yan-etkilerinin-farkinda-miyiz.html> (23.08.2022)
- Paykoç, F., MMKD Sohbetleri, Müzeciler Sahne arkasını Anlatıyor
https://www.youtube.com/watch?v=aVrB_YNZV9s (28.09.2023)
- Paykoç, F., Müzede Öğrenme Kültürü
<http://www.mmkd.org.tr/muzede-ogrenme-kulturu/> (24.08.2022)
- Titanic Museum in Pigeon Forge Tennessee Full 2023 Tour,
<https://www.youtube.com/watch?v=dEP7zuPh9sk> (10.09.2023)
- Yaratıcı Drama ile Tarihe Yolculuk,
<https://www.izmirdergisi.com/tr/sanat/1615-yaratici-drama-ile-tarihe-yolculuk> (12.09.2023)